

TÜRKİYE’DE GÜNAH VERGİLERİ VE ÖZEL TÜKETİM VERGİLERİ UYGULAMASI

Makale Gönderim Tarihi: 18.10.2021

Makale Kabul Tarihi :01.12.2021

Önerilen Atıf Gösterimi : Özbek, K. (2021). Türkiye’de Günah Vergileri ve Özel Tüketim Vergileri Uygulaması, *Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi (USSMAD)*,C:1-S:1, 41-52

Kübra ÖZBEK*

Özet

Vergiler, devletler için kamu hizmetlerinin finansmanında kullanılacak en önemli gelir kaynaklarından birisidir. Bir harcama vergisi olan Özel Tüketim Vergisi(ÖTV), vergi türleri arasında önemli bir paya sahiptir. Özel Tüketim Vergilerinin hazineye gelir sağlama olan mali amacı dışında mali olmayan amaçları da vardır. Toplum bireylerinin sağlığını korumak, huzurlu ve güvenli bir ortam sağlamak amacıyla devlet, otoritesini kullanarak genel olarak erdemsiz mallar üzerinden vergi alır. Bu mallardan alınan vergiler ile tüketimin azalması hedeflenir ve sosyal refah sağlanmaya çalışılır. Literatüre günah vergisi olarak geçen, alkol ve tütün mamulleri gibi bir takım mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler Türkiye’de ÖTV kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Özel Tüketim Vergilerinin III sayılı cetvelinde yer alan alkollü içkilere uygulanan vergi tutarları ve kaçakçılık verileri ele alınarak alkollü içkilerin tüketim miktarları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vergiler, Günah Vergisi, Özel Tüketim Vergisi

Jel Kodu: H2

SIN TAX AND SPECIAL CONSUMPTION TAX IMPLEMENTATION IN TURKEY

Abstract

Taxes are one of the most important sources of income for states to be used in financing public services. Special Consumption Tax (SCT) has an important place among these taxes. Special Consumption Taxes have non-financial purposes apart from the financial purpose of generating income for the treasury. In order to protect the health of the members of the society and to provide a peaceful and safe environment, the state uses its authority to collect taxes on vices in general. With the taxes taken from these goods, it is aimed to decrease consumption and social welfare is tried to be provided. Taxes levied on a number of goods and services such as alcohol and tobacco products, which are referred to as sin taxes in the literature, are

---

* Lisansüstü Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisat, k.ozbek14@gmail.com , ORCID: 0000-0002-7786-6035

considered within the scope of Special Consumption Taxes in Turkey. In this study, the tax amounts applied to alcoholic beverages in Schedule III of Special Consumption Taxes and smuggling data were examined, and the consumption amounts of alcoholic beverages were examined.

Keywords: Taxes, Sin Taxes, Special Consumption Tax

GİRİŞ

Tarih boyunca devletler için vergiler en önemli finansman kaynaklarından biri olmuştur. Bu vergiler ile devletler gelir dağılımında adaleti sağlamak, ekonomik istikrar ve kaynak dağılımında etkinliği sağlamak gibi mali amaçlarını gerçekleştirirler. Alınan vergilerin mali amacı dışında sosyal devlet anlayışı gereği mali olmayan sosyal amacı da bulunmaktadır. Literatüre günah vergisi olarak geçen, topluma zararlı olduğu düşünülen alkol, tütün gibi bağımlılık yaratan mal ve hizmetler birçok medeniyette tüketimin azaltılması için vergiye tabi tutulmuştur. Ancak bu vergiler her zaman sosyal amaca hizmet etmek için değil mali projeleri finanse etmek için de kullanılmıştır. Her ne kadar literatürdeki yeri tartışmalı olsa da devletler günah vergileri ile bireylerin ve toplumun sağlığına zararlı olan mal ve hizmetlerin tüketimini azaltmayı hedeflemektedir.

Çalışmamızın temel amacı günah vergisi kapsamında, bireylerin sağlığını ve toplumun refahını korumak adına tüketimiyle birlikte negatif dışsallığa neden olan alkollü içkiler üzerine uygulanan ÖTV tutarı ve bu tutarın alkollü içki tüketimi üzerindeki etkisidir.

Çalışmamızda günah vergisi olarak adlandırılan vergi uygulamasının Türkiye’de Özel Tüketim Vergileri içerisindeki payı ele alınmıştır. Günah vergisi kapsamında vergilendirilen alkol ve tütün mamulleri Türkiye’de Özel Tüketim Vergileri III sayılı listenin A ve B cetvellerinde yer almaktadır. A cetvelinde meyve-sebze suları, gazoz çeşitleri, sular, bira, şarap ve rakı gibi tüketim maddeleri yer almaktadır. B cetvelinde ise tütün mamulleri yer almaktadır. Çalışmamızda alkollü içkiler üzerinden alınan ÖTV’nin 2010-2020 yılları arasındaki vergi tutarları ve değişen bu tutarların alkollü içki tüketimindeki etkisi tablolar yardımıyla incelenmiştir.

Günah vergisi kavramı ile başlayan çalışma, birçok medeniyette kavram olarak günah vergisi olarak tanımlanmamış olsa dahi uygulanan vergilerin konu olarak aynı doğrultuda olması sebebiyle mal ve hizmetlere uygulanan vergiler incelenmiştir. Çalışmanın devamında Türkiye’de günah vergisi kavramının karşılık bulduğu özel tüketim vergileri ele alınmıştır. Yıllar içerisinde alkollü içkilere uygulanan artan vergi oranlarıyla meydana gelebilecek vergi gelirlerindeki azalış Laffer eğrisi ile ifade edilmiştir. Son olarak alkollü içki tüketiminin 2010-2020 yılları arasında değişen miktarları incelenmiştir.

1. GÜNAH VERGİSİ KAVRAMI

Çağdaş ekonomik terimlerle günah vergileri, “topluma zararlı” olduğu düşünülen davranışları azaltmak için tasarlanmış vergilerdir yani dışsallık vergileridir(Gifford, 1997: 2).

Tüketim vergileri içerisinde bulunan Günah Vergisi, sigara ve alkol gibi bağımlılık yaratan, insani düşkünlük ya da dini açıdan suç kabul edilen durumlar üzerinden alınan bir vergi çeşididir (Lorenzi, 2004: 60). Günah vergisinin, birçok medeniyette farklı mal ve hizmetler üzerinden alındığını görebilmekteyiz. Tarih boyunca neredeyse her devlet halkın alkol tüketimini farklı neden ve yöntemlerle kısıtlamaya çalışmıştır. M.Ö. 2200 yılında Çin İmparatoru Yute halkının sarhoşluk halini kontrol altında tutabilmek için pirinç şarabını bulan ve üreten mucidi sürgüne yollamıştır ve yine M.Ö. 1122 yılında Çin’de alkol tüketimi ile ilgili kanunlar çıkarılarak şarap üretimi durdurulmuştur. Mısır’da Firavunlar da alkol tüketiminin yasaklanmasına yönelik kanunlar çıkarmışlardır. Aynı şekilde Yunanistan ve Roma’da da hem alkol tüketimini yasaklamaya hem de bu durum için çeşitli önlemler almak adına birçok düzenleme yapıldığı bilinmektedir(Gifford, 1997:2). Günah vergileri ile ilgili tarihte meydana gelen bir diğer olay ise Amerika’da meydana gelmiştir. Bağımsızlık Savaşı ile büyük bir borç yükü ile karşı karşıya kalan hükümet ihtiyaç duyulan paranın halkın çok miktarda tükettiği viski üzerinden alınmasına karar vermiştir. Ancak bu durum halkın ayaklanmasına neden olmuştur. Bu olay tarihe “Viski İsyanı” olarak geçmiştir. Viski vergisi Başkan Thomas Jefferson tarafından kaldırılmıştır(Thornton, 2004: 12-13). Yine Amerika’da papaların dini projelerini finanse etmek için fahişelerden vergi aldığı bilinmektedir. Papa X. Leo binlerce kayıtlı fahişeden günah vergisi adı altında vergi toplamıştır. Kadınların Araf’taki ruhlarını ücret karşılığında kurtarmış ve günah çıkarma ücretlerini de artırmıştır(Lorenzi, 2004:1).

Günah vergileri birçok devlette görüldüğü gibi Osmanlı’da da görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde içkiden toplanan vergi devlet için önemli bir gelir kaynağıydı. Devlet vergiyi üretim yapan gayrimüslimlerin şahsi kullarımlarına ayırdıkları kısımdan almayıp ihtiyacından fazla olan üretim kısmından almaktaydı. Osmanlı Devleti’nde içkinin hukuki açıdan yasaklanması ilk kez Fatih Sultan Mehmed Kanunnamesi’nde yer almaktadır. Ancak kanunnamede yer alan bu yasak ve ceza gayrimüslimleri kapsamamakla beraber İslam dini gereği haram kabul edilmesine rağmen gizli gizli içen Müslümanlara yönelik bir yasaktır. Daha sonra 1507’de toplumun dini yapısına uymadığı ve aynı zamanda toplum içerisinde düzenin ve huzurun bozulduğu temeline dayandırılarak “İçki Yasaknamesi” yayınlanmıştır. Yasaklar bununla sınırlı kalmayıp Osmanlı Devleti’nin her döneminde farklı uygulamalarla devam ettiği görülmektedir.(Öztürk, 2017). Osmanlı’da alkollü içeceklerden toplanan vergilere farklı isimler verilmiştir. “Şıra resmi” adıyla toplanan vergilere daha sonra “zecriye”, “reftiye” ve “idhaliye” gibi çeşitli isimler verilmiştir. Alkollü içecekler dışında tütün mamülleri satışından da 1863 yılında “tönbeki beyiyesi” adıyla vergi toplanmıştır (Batirel, 2002; akt; Egeli ve Eroğlu, 2018).

Tarihin birçok döneminde karşımıza çıkan bu vergilerin toplanmasında farklı nedenlerin olduğu görülmektedir. Her ne kadar asıl amacının toplumun sağlığını ve refahını korumak olduğu ileri sürülse de asıl amacının devletlerin bu vergileri bir finansman kaynağı olarak kendi çıkarları için kullandıklarını söyleyebiliriz. Çıkarılan yasalara, konulan yasaklara rağmen bu mal ve hizmetlerden alınan vergiler tam anlamıyla tüketimin sona erdirilmesinde etkili olamamıştır.

Bu vergiler genel anlamda topluma negatif dışsallık yaratan zararlı alışkanlıkların karşılığı olarak alınır. Günah vergisinin alınmasında farklı amaçlar söz konusudur. Mali açıdan devlete bir gelir sağlama durumu varken öte yandan paternalist devlet anlayışı gereği ortaya çıkabilecek zararları engelleme ve toplumu koruma amacı taşımaktadır (Aktuğ ve Polat, 2016) .

Literatürde günah vergileri hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür ve tarafların bir kısmı bu vergilerin haklı gerekçelerle alındığını savunurken diğer bir kısım ise bu vergilerin alınmasının lehine görüşler ileri sürmektedir.

Günah vergisi taraftarları görüşleri (Buyrukoğlu vd. , 2016) :

- Alkol ve uyuşturucu gibi bağımlılık yaratan tüketim maddelerinin talep esnekliği düşüktür. Artan vergi oranları hâsılatı etkilemeyecektir.
- Bu vergiler ile toplum sağlığı koruma altına alınmış olur. Devletler söz konusu ürünler üzerinden alınan vergiler ile talebi düşürmeyi hedefler.
- Günah vergisi ile meydana gelen negatif dışsallıklar finanse edilebilir. Örneğin, insan sağlığına zarar veren maddeler satın alınırken sadece fiyatı ödenir ancak uzun vadede zararlı maddeler nedeniyle ortaya çıkacak olan hastalıkların maliyetleri açıkta kalır. Aradaki maliyet açığı alınan vergilerle finanse edilir. Buna mali literatürde dışsallıkların içselleştirilmesi denir.

Günah vergisine karşı olan görüşler (Buyrukoğlu vd. , 2016):

- Genel anlamda vergiler kabul edilmezken günah vergisinin meşruluğu mali literatürde tartışmalıdır.
- Artan vergi oranları bireyleri alışkanlıklarından vazgeçirmez aksine günah vergileri tüketicileri kayıt dışı sektöre yönlendirir ki bu da suça teşvik anlamına gelmektedir. Bu durum sosyal refahı olumsuz etkiler.
- Bir başka görüşe göre günah vergileri, eğer tüketicileri cezalandırmak içinse görev alanının vergi hukuku değil ceza hukuku olması yönündedir.
- Günah vergisi ile bireyin özgür iradesine müdahale söz konusudur. Politikacılar da diledikleri an diledikleri mal ve hizmetleri günah vergisi adı altında yüksek vergi oranlarına mahkûm edebilmektedir.

Günah vergilerini destekleyen ve desteklemeyen görüşleri ele aldığımızda, devletlerin bu vergilere karşı tutumu, verginin konusu her ülkede değişkenlik göstermektedir. Çalışmamızın bir sonraki bölümünde günah vergisinin Türkiye'deki karşılığı ve işleyişi alınacaktır.

2. TÜRKİYE'DE GÜNAH VERGİSİ

Türkiye'de vergi sistemi içerisinde günah vergisi adıyla sınıflandırılan bir vergi türü olmasa da özel tüketim vergilerini ele aldığımızda günah vergisi kapsamına giren bazı tüketim maddelerinin özel tüketim vergileri içerisinde yer aldığını görebilmekteyiz. Özel tüketim vergileri, kanunla belirtilen belirli mallar üzerinden çeşitli nedenlerle alınan, genel vergilerden ayrılan bir vergi çeşididir (Susam, 2019). Özel Tüketim Vergileri, belirli mal grupları üzerinden tek seferde alınan bir vergi çeşididir. ÖTV maktu ya da nispi tutar şeklinde tahsil edilmektedir.

Belirlenen vergi tutarı malın üretim ya da dağıtım aşamalarının sadece birine uygulanmaktadır. Her ülkede verginin konusu farklı olsa da genel olarak aynı tüketim malları üzerinden alınmaktadır. Bu alışkanlık verici maddeler ile lüks tüketime konu olan maddeler ve sürümü yüksek olan bazı ilk maddeler şeklinde gruplandırılmaktadır. Alışkanlık verici maddeler arasında alkollü içecekler, tütün mamulleri gibi tüketim malları bulunur. Lüks tüketime konu olan mallar grubuna da mücevher, motorlu taşıtlar, beyaz eşya gibi tüketim mallarını koyabiliriz. Sürümü yüksek olan ilk maddeler arasında ise petrol ve petrol türevleri, kimyasal mallar, çimento gibi mallar yer almaktadır(Turhan, 1998). 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, 12.06.2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Özel tüketim vergisine tabi olan mallar dört ayrı listede gösterilmektedir. Özel tüketim vergisinin asıl amacı gelir elde etmekken bir de toplumun sosyal refahına yönelik amacı da söz konusudur. Bireylerin sağlığını olumsuz etkileyen tüketim maddelerinden olan alkol ve tütün üzerinden özel tüketim vergisi alınmaktadır. Bu durum bize bu vergileri günah vergisi kapsamında değerlendirebilmemiz için bir gerekçe oluşturmaktadır. Günah vergisi kapsamında kabul edilen tütün ve alkollü içecekler Türk vergi sisteminde özel tüketim vergileri kapsamına dahil edilmektedir(Sandalcı ve Sandalcı, 2018). Çalışmanın konusunu oluşturan alkollü içkiler bu listelerden üç sayılı listede yer almaktadır. Tablo 1’de Özel Tüketim Vergisine konu olan 3 sayılı listede yer alan ürünler gösterilmektedir. III sayılı listede tütün ve tütün mamulleri, kolalı içecekler, sular, her türlü alkollü içki (şarap, bira vb.) ve gazozlardan oluşan 28 adet mal listelenmektedir.

Tablo 1: ÖTV Oranları (III Sayılı Liste)

Mal İsmi	Vergi Oranı (%)	Asgari Maktu Vergi Tutarı(TL)
Meyva suları (üzüm sırası dahil) ve sebze suları (fermente edilmemiş ve alkol katılmamış), ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler katılmış olsun olmasın (Yalnız ambalajlanmış olanlar ve/veya toptan teslim konuları edilenler) (Sebze suları ve Türk Gıda Kodeksine göre %100 meyve suyu sayılanlar hariç)	10	-
Sular (mineral sular ve gazlı sular dahil) (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler katılmış veya aromalandırılmış) ve alkolsüz diğer içecekler (20.09 pozisyonundaki meyve ve sebze suları hariç) (Yalnız ambalajlanmış olanlar ve/veya toptan teslim konuları edilenler) (Doğal mineralli doğal maden suyu ile üretilmiş, tatlandırılmış, aromalandırılmış meyveli gazlı içecekler; şalgam suyu; Türk Gıda Kodeksine göre çeşnili ve aromalı/aromalandırılmış içme sütleri, bebek ve devam sütleri sayılanlar ile 2202.10.00.00.11, 2202.10.00.00.12, 2202.10.00.00.13, 2202.91.00.00.00 hariç)	10	-
Sade gazozlar	10	-
Meyvalı gazozlar	10	-
Alkolsüz biralar	35	-

Malttan üretilen biralar	10	2,3933
Taze üzüm şarabı (kuvvetlendirilmiş şaraplar dahil); üzüm şurası (20.09 pozisyonunda yer alanlar hariç) (2204.10 köpüklü şaraplar ve 2204.30 diğer üzüm şuraları hariç)	63	11,7678
Köpüklü şaraplar	0	79,5059
Vermut ve diğer taze üzüm şarapları (bitkiler veya kokulu maddelerle aromalandırılmış) (2205.10.10.00.00, 2205.10.90.00.12 hariç)	0	119,9941
Alkol derecesi hacim itibarıyla %18 veya daha az olanlar	0	95,2890
Alkol derecesi hacim itibarıyla %22 ve fazla olanlar	0	326,9929
Fermente edilmiş diğer içecekler (elma şarabı, armut şarabı, bal şarabı, sake gibi), tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan fermente edilmiş içeceklerin karışımları ve fermente edilmiş içeceklerle alkolsüz içeceklerin karışımları	0	11,7678
Alkol derecesi ne olursa olsun tağyir (denatüre) edilmiş etil alkol ve damıtım yoluyla elde edilen diğer alkollü içkiler [Alkol derecesi ne olursa olsun tağyir (denatüre) edilmiş etil alkol hariç]	0	326,9929
Alkol derecesi hacim itibarıyla %80'den az olan tağyir (denatüre) edilmemiş etil alkol; damıtım yoluyla elde edilen alkollü içkiler, likörler ve diğer alkollü içecekler [(2208.90.91; 2208.90.99) Alkol derecesi hacim itibarıyla %80'den az olan tağyir (denatüre) edilmemiş etil alkol hariç, (2208.20; 2208.50; 2208.60; 2208.70 ve 2208.90 hariç)]	0	326,9929
Üzüm şarabı veya üzüm cibresinin damıtılması yolu ile elde edilen alkollü içkiler	0	326,9929
Cin ve Geneva	0	326,9929
Votka (2208.60.91.00.00, 2208.60.99.00.00 hariç)	0	326,9929
Muhtevası 2 litreyi geçmeyen kaplarda olanlar (Alkol derecesi hacim itibarıyla %45,4'den fazla olanlar)	0	326,9929
Muhtevası 2 litreyi geçen kaplarda olanlar (Alkol derecesi hacim itibarıyla %45,4'den fazla olanlar)	0	326,9929
Likörler	0	326,9929
Diğerleri (2208.90.48.00.11, 2208.90.71.00.11 hariç)	0	326,9929
Rakı (Muhtevası 2 litreyi geçmeyen kaplarda olanlar)	0	326,9929
Rakı (Muhtevası 2 litreyi geçen kaplarda olanlar)	0	326,9929

Kaynak: https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/otv_oranlari_tum/04012021_III_sayili_liste.pdf

III sayılı listenin A ve B cetvellerini incelediğimizde sağlığa zararlı olan tüketim maddelerinin yer aldığını görebilmekteyiz. Özel tüketim vergisi kapsamında vergilendirilen bu mallar hem Türkiye'de hem de Dünya genelinde günah vergisi kapsamında yer alan mal ve hizmetler ile aynıdır.

3. TÜRKİYE'DE ALKOLLÜ İÇECEKLERİN VERGİLENDİRİLMESİ VE TÜKETİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Tüketim harcamaları üzerinde vergilerin etkisi mevcuttur zira tüketiciler mal ve hizmetlere uygulanan vergi ile tüketim harcamalarını planlarlar. Günah vergisinin mali ve mali olmayan amaçlarının olduğunu yukarıda belirtmiştik. Şimdi bu vergilerin mali amacının gerçekleşip gerçekleşmediğini, vergilerin tüketim üzerindeki etkisini Haldun - Laffer etkisi ile ele alalım:

Haldun – Laffer Etkisi

Arz yönlü iktisat teorisi temsilcisi olan Arthur Laffer tarafından geliştirilen Laffer Eğrisi, vergi oranları ile vergi gelirleri arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Arthur Laffer, vergi oranlarındaki düşüşlerin sonucunda piyasadaki toplam üretim miktarının artacağını, bu durum yatırımcıları yeni yatırımlara teşvik edeceğini varsaymaktadır. Vergilerdeki düşüş ile birlikte vergi gelirlerinin artacağını tersi durumda ise artan vergi oranları ile birlikte vergi gelirlerinin azalacağını Laffer eğrisi ile analiz etmiştir (Karabulut, 2006).

Laffer eğrisini (Laffer, 2004) çalışmasında şu şekilde ifade etmektedir:

“Laffer eğrisini ben bulmadım. Örneğin 14. yüzyıl Müslüman filozoflarından İbni Haldun Mukaddime adlı eserinde şu şekilde yazmıştır: “Hanedanlığın başlarında düşük vergilendirme büyük gelir getirir. Hanedan büyüdükçe, hanedanlığın sonlarına doğru yüksek vergilendirmenin hâsılatı küçük bir gelire denk gelir.”

Laffer aynı çalışmasında eğrinin teorisi ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır (Laffer, 2004):

“Vergi oranları ve vergi gelirleri arasındaki ilişki vergi gelirleri üzerinde iki ayrı etkiye neden olmaktadır. Bunlar aritmetik etki ve ekonomik etkidir. Aritmetik etkiye göre, eğer vergi oranları düşürülürse vergi gelirleri de (vergi tabanındaki her dolar için) vergi oranındaki düşüş kadar azalacaktır. Tam tersi olan vergi oranlarındaki artış için de bu durum geçerlidir. Ekonomik etkiye göre ise, düşük vergi oranlarının iş, çıktı ve istihdam üzerindeki olumlu etkisinden bahseder. Vergi oranlarını yükselterek vergilendirilen faaliyetlere katılanları cezalandırmak ekonomide ters etkiye neden olur. Aritmetik etki her zaman ekonomik etkinin tersi yönde çalışır. Bu nedenle, vergi oranı değişikliklerinin ekonomik ve aritmetik etkileri birlikte ele alındığında toplam vergi gelirleri üzerindeki sonuçları çok da belirgin olmadığı görülmektedir” (Laffer, 2004).

Haldun – Laffer etkisi kısaca şunu ifade etmektedir: Bir mal veya hizmet grubunda vergi oranları yükseldikçe vergi geliri artar ancak bu yükseliş belli bir seviyeden sonra vergi gelirinin azalmasına neden olur.

Tablo 2 : Alkollü İçecekler Üzerinden alınan Ötv Tutarları (2010 – 2020)

YILLAR	BİRA(TL)		ŞARAP(TL)		KÖPÜKLÜ ŞARAP(TL)		RAKI(TL)	
	Nispi (%)	Maktu (TL)	Nispi (%)	Maktu (TL)	Nispi (%)	Maktu (TL)	Nispi (%)	Maktu (TL)
2010	63	0,44	0	2,44	0	16,12	0	51,48
2011	63	0,53	0	2,94	0	19,82	0	63,48
2012	63	0,62	0	3,44	0	23,19	0	77,00
2013	63	0,64	0	3,61	0	24,39	0	81,01
2014	63	0,77	0	4,17	0	28,20	0	93,67
2015	63	0,8966	0	4,8419	0	32,7229	0	113,6338
2016	63	1,1691	0	5,7476	0	38,8303	0	148,3335
2017	63	1,2605	0	6,197	0	41,8668	0	159,9331
2018	63	1,5592	0	7,6662	0	51,7935	0	213,0168
2019	63	1,9125	0	9,4033	0	63,5302	0	261,2875
2020	63	2,0442	0	10,0511	0	67,9074	0	279,2902

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı,

https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/mevzuat/otv_oranlari_tum/ozeltuketimoranlari-OpenPage.htm?page=kwfewfk33

Tablo 2’de alkollü içkiler üzerinden alınan özel tüketim vergisi tutarları gösterilmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere Türkiye’de gerek köpüklü gerekse köpüksüz şaraptan ve rakıdan alınan nispi ÖTV tutarı %0 olup, sadece asgari maktu ÖTV uygulanmaktadır. Ancak biraya hem nispi hem de maktu vergiler uygulanmaktadır. 1 litre rakıda 2010 yılında 51.48 lira olan ÖTV tutarı 25 Aralık 2020 verilerine göre 279.2902 liraya çıkmıştır. Tabloya baktığımızda 2010-2020 yılları arasında alkollü içkilerden alınan vergi tutarının sürekli artış gösterdiğini görebilmekteyiz. Artan vergi tutarlarının tüketim üzerindeki etkisi tablo 3’te incelenmiştir.

Tablo 3: Alkollü İçkiler Tüketimi (2010 – 2020)

YILLAR	BİRA (litre)	KÖPÜREN ŞARAP (litre)	ŞARAP (litre)	RAKI (litre)	TOPLAM (litre)
2010	921.500.292	252.761	59.455.609	46.380.793	1.027.589.455
2011	925.564.164	432.641	58.642.735	48.810.329	1.033.449.869
2012	998.823.252	826.771	56.410.914	44.611.011	1.100.671.948
2013	878.912.869	641.885	62.240.038	42.336.790	984.131.582
2014	943.199.212	627.896	62.858.199	40.267.282	1.046.952.589
2015	908.197.848	413.440	63.626.641	39.201.309	1.001.1439.238
2016	900.341.561	488.622	51.293.001	35.447.822	987.571.006
2017	915.104.416	1.127.797	66.427.742	37.316.029	1.019.975.984
2018	965.401.865	1.347.929	77.197.699	35.934.117	1.079.881.610
2019	884.910.874	1.634.407	74.838.070	27.763.381	989.146.732
2020	874.210.912	1.098.617	68.068.248	30.379.327	973.757.104

Kaynak: <https://www.tarimorman.gov.tr/TADB/Menu/23/Alkol-Ve-Alkollu-Ickiler-Daire-Baskanligi/> (Erişim Tarihi: 10.06.2020)

Tablo 3’te 2010 – 2020 yılları arasındaki alkollü içkilerin tüketim miktarları gösterilmektedir. Buna göre 2010 yılında alkollü içkilerin toplam tüketim miktarı 1.027.589.455 litredir. 2020 yılında ise bu miktar 973.757.104 litre olarak gerçekleşmiştir. Yıllar arasında tüketim miktarları net bir seyirde devam etmediği, artış ve azalışların olduğu görülmektedir. Alkollü içkilerin tüketim miktarları incelendiğinde 2010 yılına göre biranın tüketim miktarında azalış yaşanmıştır. Her iki şarap türünde ise tüketiminde artış meydana gelmiştir. Rakının tüketim miktarı ise ilgili süreçte dönem dönem artış gösterse de 2020 yılında 2010 yılına nispeten azalış göstermiştir. Bu verilerle alkollü içkilerden alınan maktu ÖTV oranlarındaki artışın tüketimi azaltmaya yönelik etkin bir uygulama olduğu söylenememektedir.

Günah vergisi kapsamında değerlendirilen alkol ve sigara tüketimi üzerinden alınan vergilerin tüketim miktarları üzerinde ortaya çıkardığı etkileri ele alan birçok çalışma yapılmıştır. Günah vergisi kapsamında değerlendirilen alkol ve sigara tüketimi üzerine çalışma yapan Canbay (2017)’a göre, tütün mamulleri gibi bağımlılık yaratan tüketim maddeleri üzerine uygulanan yüksek oranlı ÖTV, talep esnekliği düşük olan bu maddeleri tüketen tüketicilerin tüketimini azaltmada çok etkili olamamaktadır.

Koç ve Koç (2020) çalışmalarında, Türkiye’de alkollü ürünler üzerinden alınan ÖTV ile alkollü ürünlerin tüketim miktarları arasındaki ilişkiyi kısa ve uzun dönem nedensellik

testleri Granger ve Toda-Yamamoto) ve doğrusal regresyon analizi tekniğini kullanarak açıklamaya çalışmışlardır. Elde edilen bulgulara göre, yüksek vergilerin aşırı alkol tüketen bireyler ve gençler üzerinde de tüketimi azaltıcı yönde etkisi olduğunu göstermektedir. Alkol üzerinden alınan ÖTV’de meydana gelen artışların alkol tüketimini azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak kayıt dışı sektörlerdeki tüketim verilerinin net olarak bilinmemesi bize toplam vergideki artış ve azalış hakkında net bir bilgi vermemektedir.

Sandalcı ve Sandalcı(2018) çalışmalarında, 2004-2017 yılları arasındaki alkol ve tütün üzerinden alınan ÖTV’nin bu ürünler üzerindeki etkisini araştırmış ve belli sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmaya göre, alkollü içecekler ve tütün mamullerine uygulanan vergilerin bu ürünlerin tüketimi üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Tüketimi esnek olmayan ve erdemsiz mallara yönelik alınan vergiler literatürde günah vergileri olarak adlandırılmış olduğunu ifade ettik. Türkiye’de her ne kadar günah vergisi olarak adlandırılan bir vergi türü olmasa da Türk Vergi Sistemi’nde özel tüketim vergileri kapsamındaki mal ve hizmetleri günah vergisi adı altında inceleyebilmekteyiz çünkü özel tüketim vergilerinin III sayılı listesinde sosyal faydası olmayan ve toplumun sağlığını olumsuz etkileyen mal ve hizmetler yer almaktadır. Günah vergisi ile vergilendirilen alkol ve tütün de III sayılı listede yer almaktadır. Bu nedenle çalışmada ÖTV kapsamındaki III sayılı liste dikkate alınmıştır. Ayrıca, listede bulunan alkollü içkilerin 2010-2020 yılları arasındaki vergi tutarlarına ve tüketim miktarları da çalışmada gösterilmiştir.

Alkollü içkiler üzerinden alınan özel tüketim vergileri devlet kurumu açısından önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Ancak bu vergilerin amacı her zaman mali olmamaktadır. Yani asıl amacın toplumun sağlığını korumakta devletin vergiler üzerindeki bir diğer amacıdır. Bu durum her zaman olumlu sonuçlar doğurmayıp toplumu kaçak tüketime de yönlendirebilmektedir. Bu yıllar arasında alkollü içeceklere yönelik olarak özel tüketim vergilerinin maktu miktarlarında artışlar meydana gelmiştir. Ancak, alkollü içeceklerin tüketimine baktığımızda 2010 yılında 1.027.589.455 litre olan toplam alkol tüketimi 2020 yılında 973.757.104 litreye düşmüştür. Sadece bu verilere bakarak artan vergi oranlarının tüketim üzerinde etkili olduğunu söyleyemeyiz zira Ticaret Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yayınlamış olduğu kaçakçılıkla mücadele verilerini de ayrıca incelemek gerekir. Ticaret Bakanlığı kaçakçılıkla mücadele verilerine göre tütün-alkol yakalama tutarı 2010 yılında 20.422.326 TL iken 2020 yılında bu tutar 478.205.221 TL olmuştur. Yıllar içerisinde bu tutar artarak devam etmiştir. Yine Emniyet Genel Müdürlüğü’nün alkollü içki kaçakçılığı ve sahteciliği kapsamında gerçekleştirilen operasyonlarda 422.741 şişe ve 796.320 litre kaçak/sahte alkollü içki ele geçirilmiştir.

Çalışmamızda yer alan üzerinden günah vergisi alınan rakı verilerini incelediğimizde 2010 yılında asgari maktu vergi tutarı 51.48 TL iken tüketim miktarı 46.380.793 litredir. 2020 yılına baktığımızda ise asgari maktu vergi tutarının 279.2902 TL olduğunu, tüketimin ise 30.379.327 litre olduğunu görebilmekteyiz. Rakıda artan vergi tutarları ile birlikte tüketiminin azalması sonucunda Laffer eğrisi varsayımının gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Yıllar içerisinde

artan vergi oranları tüketimin azalmasına yol açmıştır. Bu durum vergilerden elde edilen gelirin azalmasına neden olmuştur. ÖTV artışı bizi toplam vergi kaybı ile baş başa bırakır. Kaybedilen vergi geliri tutarı kaçakçılık piyasasına doğru kaymıştır.

Tüketimiyle bağımlılık yaratan alkollü içkilerde meydana gelen vergi artışlarının genel olarak tüketimi azaltmadığını görebilmekteyiz. Vergilenen bu ürünler kişileri alışkanlıklarından vazgeçirmek yerine kişileri daha ucuz fiyata, kalitesi düşük, potansiyel olarak sağlığa daha zararlı olan mallara yöneltmektedir. Bu durumda günah vergilerinin zararlı alışkanlıkları önlemede yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Hatta bu durum kaçak piyasanın oluşmasına ve kaçakçılığın önünün açılmasına zemin hazırlamaktadır(EMG Kaçakçılıkla Mücadele Raporu, 2019). Günah vergileri ile amaçlanan toplum sağlığını korumak çözüm olmak yerine daha büyük sorunların meydana gelmesine sebep olmaktadır.

Ortaya çıkan tüm veriler ele alınınca vergileri arttırmanın tek başına yeterli olmadığını, günah vergilerinin amacını yerine getirmediğini, sadece vergileri arttırarak tüketicileri cezalandırmak yerine kapsamı genişleterek mücadele edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2009). Arz Yönlü İktisat Teorisi ve Haldun- Laffer Eğrisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1 (2).
- Aktuğ, M., & Polat, S. (2016). Günah Vergileri: ABD ve Türkiye'deki Mevcut Durumun Karşılaştırılması. *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu* .
- Bilgin, H. K. (2018). Laffer Eğrisi için Uygulamalı Bir Analiz: Türkiye. *ARHUSS*, 1 (2), 84-99.
- Buyrukoğlu, S., Bozdoğan, D., & Köktaş, A. M. (2016). Paternalist Devlet Anlayışının Bir Gereği Olarak Günah Vergileri: Türkiye Örneği. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 15-31.
- Canbay, T. (2017). Bir Günah Vergisi Olarak Türkiye'de Sigaranın Vergilendirilmesinin Vergi Kaybı Açısından Değerlendirilmesi. *International Journal of New Trends in Social Sciences* , 1 (1), 01-10.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2019). *Yayınlarımız*. Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2019 Raporu: <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/T%C3%99CRK%C3%87E/2019-RAPORU-TR.pdf> adresinden alınmıştır
- Eroğlu, A., & Egeli, H. (2018). Günah Vergilerinin Şiddet Olayları Üzerindeki Etkisi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 69-80.
- Gelir İdaresi Başkanlığı . (tarih yok). *Yararlı Bilgiler*. Gelir İdaresi Başkanlığı : https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/mevzuat/otv_oranlari_tum/ozeltuketimoranlari-OpenPage.htm?page=kwfewfk33 adresinden alınmıştır

- Gifford, A. (1997). Whiskey, Margarine, and Newspapers: A Tale of Three Taxes. *Taxing Choice* .
- Hayrulloğlu, B. (2015). Türkiye'de Tütün Mamülleri ve Alkollü İçkilerde Özel Tüketim Vergisinin Başarısı. *Journal of Life Economics* , 89-112.
- Karabulut, T. (2006). Laffer Etkisinin Türkiye Uygulaması 1980-2003. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (16), 367-377.
- Kavaklı Demir, E., & Çelikay, F. (2020). Paternalist Anlayış Perspektifinden Erdemsiz Mallar ve Kamu Müdahalesi: Amprik Bir Değerlendirme. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20 (39), 53-69.
- Koç, N., & Koç, Ö. E. (2020). Alkol Tüketimi İle Alkol Üzerinden Alınan Özel Tüketim Vergisi İlişkisinin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 18 (3), 212-226.
- Kotakorpi, K., & Haavio, M. (2011). The Political Economy Of Sin Taxes. *European Economic Review* , 575-594.
- Lorenzi, P. (2004). Sin Taxes. *Society*, 41 (3), 59-65.
- Orkunoglu, I. F., & Yereli, A. B. (2018). Mükelleflerin Vergiye Direnme Yöntemleri ve Türkiye'de Günah Vergilerindeki Artışların Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi*, 26 (35), 169-193.
- Önkan, Ö. (2018). Günah Vergileri Açısından Avrupa Birliği Ülkelerinin Gıda Ürünlerinde İndirilmiş Katma Değer Vergisi Oranlarının Değerlendirilmesi. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 8 (2), 149-166.
- Özkan, E. (2017). *Alkol ve Tütün Ürünlerinde Uygulanan Özel Tüketim Vergileri ve Tüketim İlişkisi Çerçevesinde Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Özkan, E., & Çetin, M. (2018). Türkiye'de Vergi-Tüketim İlişkisi: Alkol ve Tütün Ürünlerine Yönelik Bir Saha Araştırması. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 21 (40), 271-287.
- Öztürk, Y. (2017). *XIX. Yüzyıl Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Devleti'nde İçki ve Yasakları*. Yüksek Lisans Tezi , Ordu.
- Rabin, M., & O'Donoghue, T. (2003). Studying Optimal Paternalism, Illustrated by a Model of Sin Taxes. *American Economic Review*, 93 (2), 186-191.
- Rabin, M., & O'Donoghue, T. (2006). Optimal Sin Taxes. *Journal of Public Economics* 90 , 1825-1849.
- Sandalcı, İ., & Sandalcı, U. (2018). Türkiye'de Günah Vergileri Kapsamında Özel Tüketim Vergisi Uygulaması. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 4 (4), 1-14.
- Snowdon, C. (2012). The Wages of Sin Taxes. *Adam Smith Institute* .

- Susam, N. (2019). *Kamu Maliyesi*. İstanbul: Beta.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2020, 05 12). *Yıllara Göre Ticari Eşya ve Uyuşturucu Yakalamaları*. 06 08, 2021 tarihinde Ticaret Bakanlığı Gümrük İstatistikleri: <file:///C:/Users/ACER/Desktop/seminer/7-Yıllara%20Gore%20Ticari%20Eşya%20ve%20Uyusturucu%20Yakalamalari.pdf> adresinden alındı
- Taylor, Y. (2012). Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 435-467.
- Thornton, M. Harm Reduction and Sin Taxes : Why Gary Becker Is Wrong. *The Dynamics of Intervention: Regulation and Redistribution in the Mixed Economy Advances in Austrian Economics*, 8, 357-376.
- Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*. İstanbul.
- Tütün ve Alkol Daire Başkanlığı. (tarih yok). T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı: <https://www.tarimorman.gov.tr/TADB/Menu/23/Alkol-Ve-Alkollu-Ickiler-Daire-Baskanligi> adresinden alınmıştır
- Yurdakul, A., & Turan, D. (2009). Zararlı Alışkanlığı Önlemeye Yönelik Bir Araç Olarak Günah Vergileri ve Etkinliği. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1 (2).